

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою Облік і аудит
(назва освітньої програми)

на тему: «Особливості обліку та контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей (на прикладі ВП «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портів та припортових станцій)»

Виконавець:

Студентка ФМОІТ 4 курс 41 група

Калініченко Ганна Валеріївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент _____
(науковий ступінь, вчене звання)

Муренко Тетяна Олександрівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження.

У сучасних умовах господарювання практично всі суб'єкти господарювання мають певні відносини з іншими господарюючими суб'єктами відносно реалізації товарів, робіт, послуг, придбання запасів, отримання робіт і послуг, отримання фінансових ресурсів у вигляді позик і фінансових допоміг з нарахуванням відсотків за їх користування тощо.

У ході таких відносин зазвичай виникають розрахунки з контрагентами, які стосуються дебіторської і кредиторської заборгованості.

А отже, організація обліку і контролю таких розрахунків представляє інтерес як з точки зору теорії обліку, так і з практичної точки зору.

Саме в межах дебіторської заборгованості акумулюється частина оборотних коштів підприємств, а в частині кредиторської заборгованості – навпаки, здійснюється залучення додаткових коштів в бізнес-діяльність. І тому пошук напрямів удосконалення обліку і контролю дебіторської і кредиторської заборгованості в системі управління є актуальним.

Актуальність наукового опрацювання теми особливо посилюється в останні роки, оскільки в умовах карантину у 2020-2021 роках, а також військового стану з 24.02.2022 року проблема управління дебіторською і кредиторською заборгованостями набуває особливої ролі в умовах недостатності фінансових ресурсів, в яких знаходиться більшість підприємств.

Метою дослідження є ознайомлення і критична оцінка діючою практики обліку дебіторської і кредиторської заборгованості на прикладі Відокремленого підрозділу «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портів та припортових станцій» і розробка пропозицій щодо її поліпшення.

Завдання дослідження полягають в такому:

- описати сутність, порядок визнання і класифікації дебіторської і кредиторської заборгованості;
- провести порівняльний аналіз вітчизняної і міжнародної практики обліку дебіторської і кредиторської заборгованостей на підставі ознайомлення з НП(С)БО 1, 10, 11 і МСФЗ 7 і 9;
- надати загальну економічну характеристику підприємства – бази дослідження і провести аналіз прибутковості його діяльності;
- проаналізувати діючу систему обліку дебіторської і кредиторської заборгованості у ВП «Дирекції залізничних перевезень з організації взаємодії портів та припортових станцій» і надати рекомендації щодо її удосконалення;
- дослідити мету, завдання і джерела контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами;
- узагальнити аудиторські процедури шляхом побудови методики перевірки дебіторської і кредиторської заборгованості;
- провести аналіз структури дебіторської і кредиторської заборгованості на підприємстві;

- проаналізувати оборотність дебіторської і кредиторської заборгованості, визначити середній термін інкасації дебіторської заборгованості і середній термін погашення кредиторської заборгованості.

Об'єктом дослідження є питання обліку і контролю розрахунків з дебіторами і кредиторами.

Предметом дослідження процеси обліку і контролю дебіторської і кредиторської заборгованості на прикладі Відокремленого підрозділу Регіональної філії «Одеська залізниця» «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портів та припортових станцій».

Методи дослідження. У роботі застосовані загальнонаукові методи проведення наукових досліджень: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, узагальнення літературних джерел, а також спеціальні прийоми економічного аналізу відносно дебіторської і кредиторської заборгованості: порівняння, структурний аналіз тощо.

Інформаційна база дослідження представлена сучасною спеціальною економічною літературою з питань обліку, контролю, аналізу і аудиту; нормативні документи, що регламентують облік, аудит і оподаткування в Україні і світі – Міжнародні стандарти фінансової звітності, національні Положення (стандарты) фінансової звітності, Податковий кодекс України, інші документи; фінансова і податкова звітність, облікова політика, реєстри обліку ВП «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портів та припортових станцій».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (30 найменувань) та 15 додатків. Загальний обсяг роботи становить 120 сторінок. Основний зміст викладено на 63 сторінках. Робота містить 7 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні аспекти обліку дебіторської і кредиторської заборгованості»** розглянуто сутність, порядок визнання і напрями класифікації дебіторської і кредиторської заборгованостей, а також проаналізовано міжнародний досвід їх обліку на підставі порівняння МСФЗ і НП(С)БО.

У другому розділі **«Практика обліку дебіторської та кредиторської заборгованості у ВП «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портів та припортових станцій»** освітлено загальну характеристику ВП «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портів та припортових станцій», проаналізовані основні вимоги облікової політики і особливості обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами на підприємстві.

У третьому розділі **«Контроль і аналіз стану розрахунків з дебіторами і кредиторами»** розкриті завдання і джерела контролю дебіторської і кредиторської заборгованості, порядок їх внутрішнього контролю у системі управління, методика перевірки під час аудиту та проведено аналіз оборотності і структури дебіторської й кредиторської заборгованості.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Основною метою Дирекції залізничних перевезень є забезпечення функціонування організаційної ланки на залізничному транспорті, яка створює умови для перевезення вантажу в Одеському, Миколаївському і Херсонському регіонах.

Дирекції здійснює діяльність щодо планування, перевезення вантажів, а також подавання та збирання вагонів між наведеними вище припортовими станціями Дирекції і портами Одеського, Миколаївського і Херсонського регіонів.

2. Для цілей ведення обліку Дирекція застосовує облікову політику, розроблену АТ «Укрзалізниця», підрозділом регіональної філії якої вона є.

Бухгалтерський облік дебіторської заборгованості ведеться за первісною вартістю окремо за кожним дебітором, а також за класифікаційними групами.

Класифікація дебіторської заборгованості здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення.

Дебіторська заборгованість відноситься до складу фінансових активів, а основним методом обліку фінансових активів на дату балансу в Дирекції залізничних перевезень, що є підрозділом філії АТ «Укрзалізниця» є метод амортизованої совартості.

Облік дебіторської заборгованості ведеться підрозділом на рахунках 3 класу: 361, 371, 372, 377 тощо.

Однак, особливістю є те, що основною для Дирекції є внутрішня дебіторська заборгованість, яка виникає в межах групи компаній і філій.

Дебіторська заборгованість між підрозділами, регіональними філіями, філіями АТ «Укрзалізниця», які виділені на окремий баланс відображається на субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки». Наявність рівновеликих сум за субрахунками внутрішньогосподарських розрахунків забезпечує можливість виключення їх при складанні фінансової звітності шляхом згортання.

Облік кредиторської заборгованості ведеться на різних рахунках 6 класу, а саме: 61, 631, 681, 685 та інших.

3. У відокремленого підрозділу в цілому вельми висока частка дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів підприємства. Вона складала у 2020 році 98,8%, а у 2019 році – 99,0%.

В структурі дебіторської заборгованості основну частку займає дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками – вона складає 97% всієї дебіторської заборгованості у 2020 році і 95,2% у 2019 році відповідно.

У структурі кредиторської заборгованості найбільшу частку займає кредиторська заборгованість з оплати праці: у 2020 році 58,8% і у 2019 році 48,1%, зі страхування – у 2020 році – 10,3%, і у 2019 році – 12,4%, а також поточні забезпечення – у 2020 році – 12,5%, у 2019 році – 20,9%.

Частка кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги складала в поточних зобов'язаннях у 2020 і у 2019 роках 2,5%.

4. Аналіз оборотності показав, що коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2020 році склав 8,06, що на 1,72 пункта нижче, ніж в попередньому 2019 році.

Середній термін погашення (інкасації) дебіторської заборгованості в 2020 році збільшився на 8 днів. Термін погашення дебіторської заборгованості складав 45,3 дня у 2020 році, і 37,3 дня у 2019 році. Уповільнення погашення дебіторської заборгованості не можна вважати позитивним чинником.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості склав 6,56 у 2020 році і 7,05 у 2019 році. Отже, за 2020 рік оборотність кредиторської заборгованості знизилася на 0,49.

Збільшився середній термін погашення кредиторської заборгованості. У 2020 році він склав 55,6 дня, а у 2019 році – 51,8 дня, таким чином зростання склало 3,8 дня.

Аналіз співвідношення між кредиторською і дебіторською заборгованостями показав, що кредиторська заборгованість складала у 2020 році 56% від суми дебіторської заборгованості, у 2019 році відповідно – 66%.

Це засвідчує, що підприємство не може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників. Між тим, враховуючи, що у складі дебіторської заборгованості переважають внутрішні борги, це не ставить загрози фінансовій стабільності Дирекції залізничних перевезень.

5. Для цілей поліпшення управління станом дебіторської та кредиторської заборгованості пропонується запровадження алгоритму процесу внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості у ВП «Дирекція залізничних перевезень», який складається з 7 етапів, і розкриває кроки: визначення можливості комерційного кредитування контрагентів; аналіз кредитоспроможності контрагента і прийняття рішення щодо вибору оптимальних форм розрахунків і умов поставок; відстеження фактів надання і отримання послуг, надходження матеріалів; з'ясування своєчасності погашення дебіторської заборгованості покупцями і замовниками і своєчасності розрахунку з постачальниками і кредиторами; складання актів взаєморозрахунків, проведення інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості; контроль за сумнівною заборгованістю і прийняття заходів щодо її відшкодування; контроль за списанням безнадійної дебіторської заборгованості, а також контроль за списанням кредиторської заборгованості, за якою минув термін позивної давнини та таке інше.

6. З метою упорядкування методики перевірки розрахунків з дебіторами та кредиторами було здійснено узагальнення аудиторських процедур, спрямованих на перевірку дебіторської та кредиторської заборгованості, які на наш погляд, включають ряд обов'язкових для виконання етапів:

1 етап. Перевірка сум суттєвих дебетових і кредитових залишків за розрахунками з контрагентами.

2 етап. Визначення правильності класифікації заборгованості за термінами, видами, рахунками обліку та таке інше.

3 етап. Перевірка правильності віднесення заборгованості до належного звітного періоду.

4 етап. Встановлення підтвердження існування дебіторської та кредиторської заборгованості і їх точності шляхом надання прямих зовнішніх підтверджень, отримання актів звірок покупців, замовників, постачальників, дебіторів, кредиторів, а при їх відсутності – шляхом виконання альтернативних процедур через встановлення фактів оплат, узгодження рахунків-фактур або залишків з підтверджуючими документами – накладними, оплатами після звітної дати тощо.

5 етап. Перевірка внутрішніх розрахунків.

Оскільки відокремлений підрозділ Дирекції є компонентом Регіональної філії «Одеська залізниця» групи АТ «Укрзалізниця», під час перевірки необхідно задокументувати операції та залишки на кінець періоду з іншими підрозділами або іншими пов'язаними сторонами.

6 етап. Перевірка облікової політики, її дотримання, а також подання і розкриття показників дебіторської та кредиторської заборгованості у фінансовій звітності та інші.

Визначена послідовність процедур перевірки дозволяє удосконалити процес контролю за станом, виникненням і погашенням дебіторської і кредиторської заборгованості в Дирекції залізничних перевезень.

АНОТАЦІЯ

Калініченко Г.В. «Особливості обліку та контролю дебіторської та кредиторської заборгованостей (на прикладі ВП «Дирекція залізничних перевезень з організації взаємодії портів та припортових станцій»)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік і аудит».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти та надається критична оцінка діючої практики обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованості, що дозволило визначити шляхи її поліпшення

Проаналізовано діючу систему обліку і контролю дебіторської та кредиторської заборгованості на прикладі ВП «Дирекція залізничних перевезень з організації власної взаємодії портів та припортових станцій».

Запропоновано напрями поліпшення контролю дебіторської та кредиторської заборгованості шляхом запровадження системи тестів внутрішнього контролю на підприємстві

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, облік, контроль, аудит, аналіз

ANNOTATION

Kalinichenko G.V. «Features of accounting and control of receivables and payables (on the example of SE «Directorate of Railway Transport for the organization of interaction between ports and port stations»).

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program «Accounting and Auditing».
(title of the educational program)

Odessa National Economics University.– Odessa, 2022

The paper considers theoretical aspects and provides a critical assessment of the current practice of accounting and control of receivables and payables, which allowed to identify ways to improve it.

The current system of accounting and control of receivables and payables is analyzed on the example of SE "Directorate of Railway Transport for the organization of ownership of ports and port stations".

The directions of improvement of control of receivables and accounts payable by introduction of system of tests of internal control at the enterprise are offered.

Keywords: receivables, payables, accounting, control, audit, analysis.